

Facts and Figures: Daderschap

Jeugdcriminaliteit blijft een actueel thema. Maar hoe zit het met daderschap onder jongeren? Hoeveel jongeren plegen delicten? En plegen jongeren meer en zwaardere feiten vergeleken met vroeger zoals soms wordt gezegd? In deze Facts & Figures wordt de prevalentie van zelf-gerapporteerd daderschap onder Vlaamse jongeren onderzocht, op basis van de verschillende JOP-(post)monitoren. In deze monitoren werd een representatief staal van de Vlaamse 14-25 jarigen¹ bevraagd via postenquêtes². In de vragenlijst werden de respondenten ook gevraagd hoe vaak ze bepaalde delicten hebben gepleegd in de afgelopen 12 maanden. Voor deze Facts & Figures wordt gefocust op de delicttypes die in elke bevraging gesteld zijn: diefstal, vandalisme, fysiek geweld en wapendracht. Naast de algemene prevalenties, wordt gekeken naar verschillen over leeftijd en geslacht. Tot slot wordt de relatie van enkele achtergrondkenmerken met de kans om dader te zijn onderzocht.

Prevalentie van daderschap bij Vlaamse jongeren

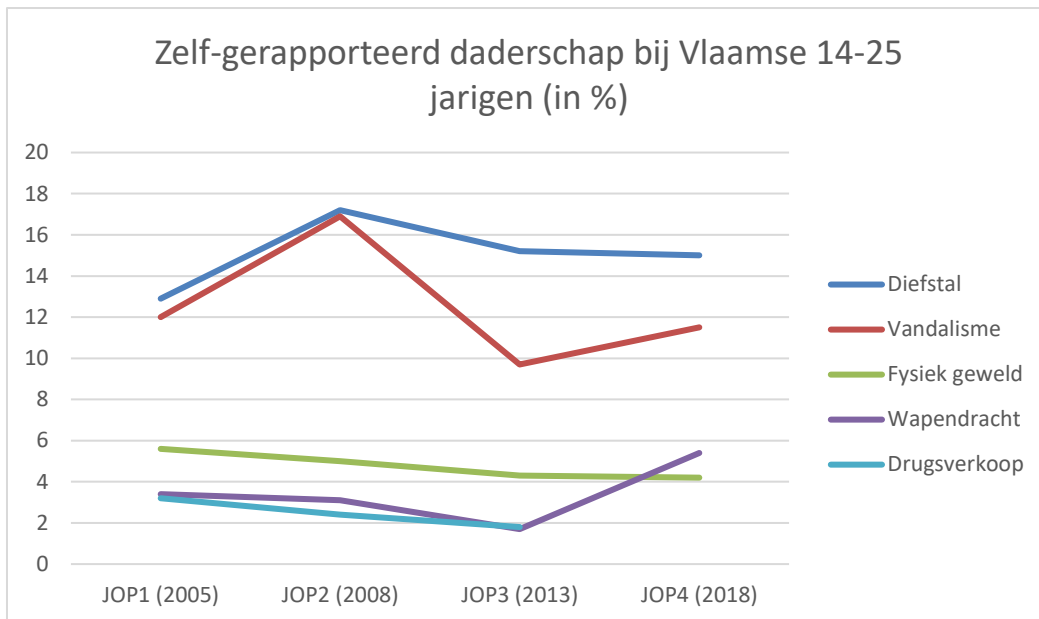
In de figuur hieronder wordt de prevalentie van daderschap voor enkel bevraagde delicten weergegeven. Hierbij valt het direct op dat diefstal en vandalisme allebei een piek kenden in JOP-monitor 2 (2008). De prevalenties zijn sindsdien terug gedaald, waarbij de prevalentie van diefstal stabiel bleef op ongeveer 15 procent. Ook vandalisme werd minder gerapporteerd, waarbij dit iets hoger was in de laatste afname, alhoewel dit een klein verschil betreft. Fysiek geweld werd steeds minder gerapporteerd, maar ook hier is de verandering klein.

In 2018 was er een opvallende stijging in de prevalentie van wapendracht. Echter, in JOP-monitor 4 werd dit item anders bevraagd. In de laatste editie werden voorbeelden van wapens gegeven tussen haakjes “(boksbeugels, mes (geen zakmes), vuurwapen, ketting of iets gelijkaardigs)”, terwijl in de vorige edities enkel werd verduidelijkt dat een zakmes niet meetelt, maar niet wat wel onder wapens wordt verstaan. De hogere prevalentie in 2018 kan dus ook te wijten zijn aan methodologische veranderingen in de vragenlijst, in plaats van dat dit delictstype effectief vaker voorkomt.

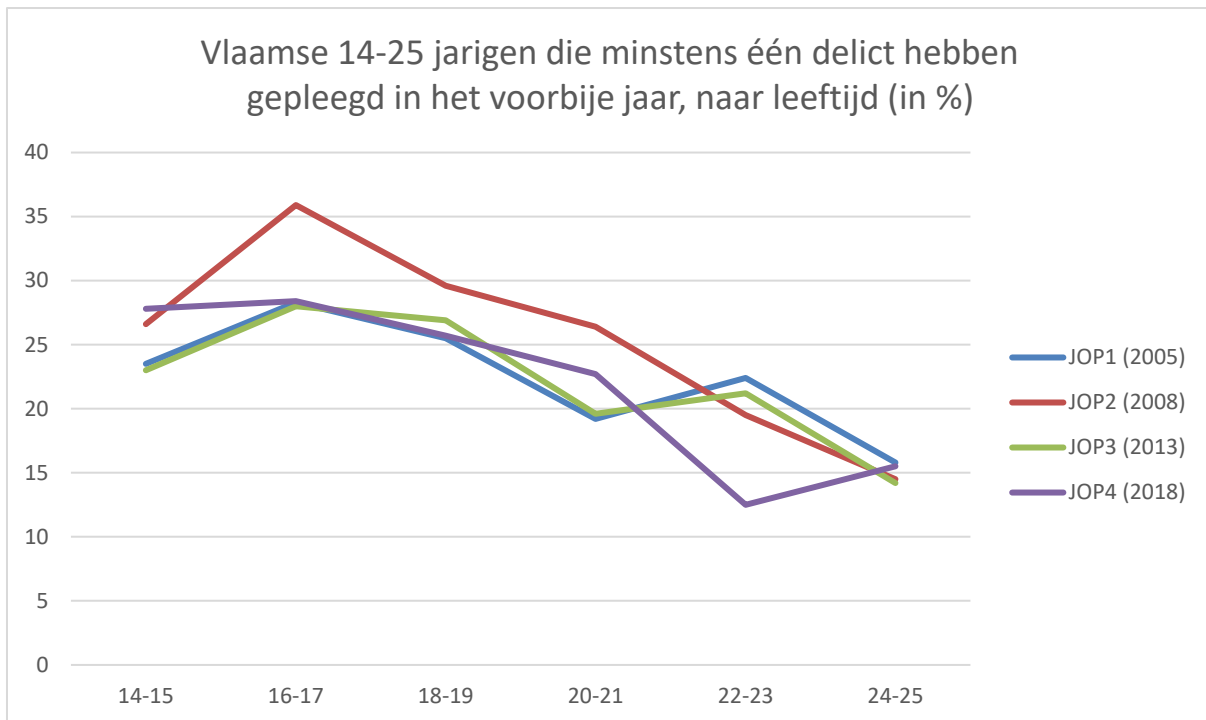
¹ In JOP-monitor 2 (2008) en JOP-monitor 3 (2013) werden ook 26-30 jarigen bevraagd, maar deze respondenten werden hier buiten beschouwing gelaten

² De verzamelde data werd gewogen op basis van leeftijd, geslacht en opleidingsniveau.

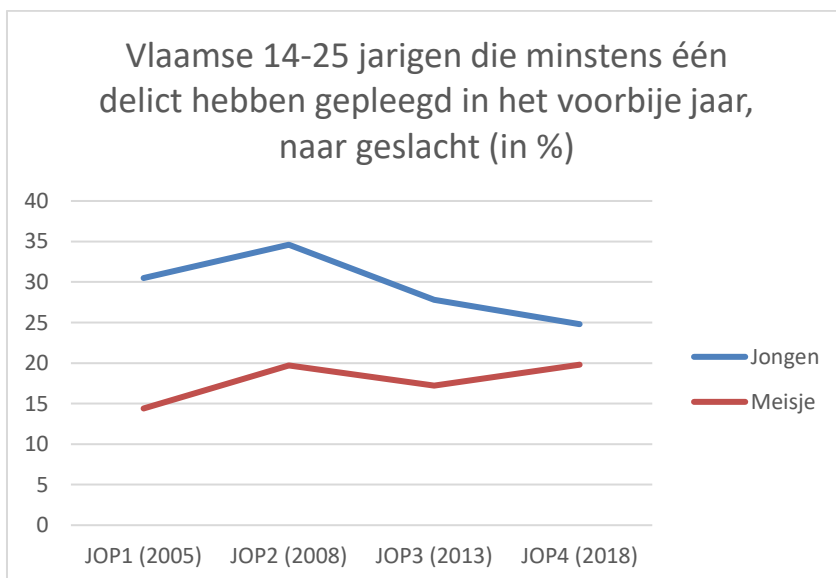

Om tot een beeld van de algemene prevalentie te verkrijgen, werd daderschap van diefstal, vandalisme en fysiek geweld samen genomen. Wapendracht werd buiten beschouwing gelaten wegens methodologische redenen die hierboven werden vermeld. Net zoals diefstal en vandalisme, vertoont deze algemene prevalentie een piek in JOP-monitor 2 (2008), met een algemene prevalentie van 27,2 procent. De andere drie metingen, in JOP-monitor 1 (2005), JOP-monitor 3 (2013) en JOP-monitor 4 (2018), lag de prevalentie steeds rond de 22,5 procent.

Wanneer we de prevalentie van daderschap vergelijken over leeftijd, merken we dat deze stijgt tussen de 14 en 16 jaar, een piek heeft op 16-17, waarna de prevalentie terug daalt. Dit patroon komt voor in alle edities van de JOP-monitor en internationaal onderzoek. Deze *age-crime curve* kent een lange onderzoekstraditie in criminologische studies (bv. Hirschi & Gottfredson, 1983). De enige verandering die de figuur toont in de laatste JOP-monitor, is dat de stijging tussen 14 en 16 zich niet meer voordoet. In JOP-monitor 4 (2018) gaven ongeveer evenveel 14 en 15 jarigen daderschap aan als jongeren van 16 en 17. Echter, het is op dit moment te vroeg om daar sterke conclusies aan te koppelen. Dit kan namelijk ook een statistische speling zijn.

Het verschil in daderschapsprevalentie tussen jongens en meisjes lijkt te verkleinen overheen de verschillende JOP-monitoren. Terwijl in de eerste editie werd gevonden dat twee keer zo veel jongens daderschap aangaven dan meisjes, is dit verschil sterk kleiner in JOP-monitor 4 (2018). Jongens rapporteren nog steeds vaker daderschap, maar het verschil met meisjes is minder groot. Alhoewel genderverschillen klassiek worden gevonden, wordt deze gelijktrekking ook al besproken door enkele auteurs (voor een review, zie Kruttschnitt, 2013).

Tot slot werd bekeken welk percentage van de jongeren meerdere soorten delicten plegen. Zoals de algemene prevalenties al aangeven, blijkt dat het overgrote deel van de Vlaamse 14 tot 25 jarigen geen daderschap van de onderzochte delicten rapporteren in de afgelopen 12 maanden. Van de jongeren die wel daderschap rapporteren, geven de meeste aan maar één soort delict te hebben gepleegd.

Alhoewel hier is gewerkt met een diversiteitsindex in plaats van frequenties, kan dit er op wijzen dat jongeren relatief beperkt blijven in hun delinquent gedrag³.

	JOP 1 (2005)	JOP2 (2008)	JOP3 (2013)	JOP4 (2018)
Geen delicten	77,4	72,8	77,4	77,6
Eén delictstype	16,3	17,4	16,7	15,7
Twee delicttypes	5,1	7,6	5,2	4,9
Drie delicttypes	1,3	2,2	0,6	1,6

Achtergrondkenmerken van daders

Naast de schets van hoe veel ouderschap wordt gerapporteerd door Vlaamse jongeren, wordt kort ingegaan op de achtergrondkenmerken van daders. Hiervoor werd gefocust op enkele sociodemografische kenmerken, zoals geslacht, leeftijd, laatst gevolgde onderwijsvorm, opleidingsniveau van de ouders, het hebben van gescheiden ouders⁴ en opgroeien in een gezin met een verhoogd armoederisico. Armoederisico werd gemeten aan de hand van vier items waarbij de respondent kon aangeven of zijn/haar gezin dit kon: (1) de rekeningen op tijd betalen (huur, water, elektriciteit...), (2) Elk jaar een week buitenshuis vakantie nemen, (3) Een grote, onverwachte uitgave doen, en (4) het huis/appartement voldoende verwarmen.⁵ Indien twee of meer keer neen werd geantwoord, werd deze jongeren gecategoriseerd als deel van een gezin met een verhoogd armoederisico.

Tevens werd gekeken naar de invloed van zelf slachtoffer te zijn geweest en delinquente vrienden. Voor slachtofferschap werd gekeken naar vandalisme, diefstal, vandalisme en geweld, en werd een onderscheid gemaakt tussen geen slachtoffer – slachtoffer van minstens één van deze delicten. Delinquentie van vrienden werd gemeten aan de hand van drie delicten (diefstal, vandalisme en geweld). Jongeren konden steeds aangeven dat geen enkele – sommige – de meeste – allemaal zijn/haar vrienden deze delicten hadden gepleegd in het laatste jaar. Indien de jongeren minstens één keer voor minstens één van deze delicten sommige of meer antwoorde, werd deze respondent gecategoriseerd als het hebben van delinquente vrienden (versus geen delinquente vrienden). Aan de hand van een logistische regressie werd nagegaan in welke mate deze factoren de kans beïnvloeden dat iemand dader is.

Ten eerste moet er op gewezen dat de verklaarde variantie van het model 22,4 procent is. Dit betekent dat, naast de huidige, nog andere kenmerken waarschijnlijk belangrijk zijn om de kans op ouderschap te voorspellen. Wanneer naar de factoren afzonderlijk wordt gekeken, merken we dat drie variabelen een significante invloed hebben op de kans dader te zijn. Jongeren die bso, dbso of buso volgen of gevolgd hebben ongeveer 1,8 keer meer kans om dader te zijn dan jongeren die aso volgen of hebben

---

³ Meer diversiteit in delicten wordt namelijk geassocieerd met *early-onset* en *persistent offending* (Mazerolle et al., 2000).

⁴ Hierbij werden jongeren waarvan de ouders nog samen waren vergeleken met jongeren van wie de ouders gescheiden waren of die één van hun ouders nooit gekend hebben of overleden was.

⁵ Items afkomstig uit de materiële deprivatie schaal van EU-SILC 2017: <https://statbel.fgov.be/nl/themas/huishoudens/armoede-enlevensomstandigheden/materiele-deprivatie>.

gevolgd. Zelf slachtoffer te zijn geweest vergroot de kans om dader te zijn met 2,8 keer. Tot slot bleek de aanwezigheid van delinquente vrienden de kans om zelf dader te zijn 4 keer te vergroten.

	OR	Sig	95%BI
Geslacht (ref. cat: man)	,882	,429	,646 – 1,204
Leeftijd (ref. cat: 14-17 jaar)			
18-21 jaar	,983	,923	,698 – 1,385
22-25 jaar	,687	,098	,440 – 1,072
Onderwijsvorm (ref. cat: aso/kso)			
tso	,969	,876	,653 – 1,438
bso/dbso/busso	1,786	,004	1,198 – 2,661
Opleidingsniveau ouders (ref. cat: minstens 1 ouder lager)			
Minstens 1 ouder secundair	,979	,718	,438 – 1,765
Minstens 1 ouder hoger	,948	,882	,469 – 1,917
Gescheiden ouders (ref. cat: ouders samen)	,990	,954	,699 – 1,402
Armoederisico (ref. cat: geen)	1,326	,221	,844 – 2,083
Slachtofferschap (ref. cat: geen)	2,760	<,001	1,997 – 3,813
Delinquente vrienden (ref. cat: geen)	3,997	<,001	2,840 – 5,625
Nagelkerke R ²	,224		
% correct geclassificeerd	79,6		

Referenties

- Hirschi, T., & Gottfredson, M. (1983). Age and the Explanation of Crime. *American Journal of Sociology*, 89(3), 552-584.
- Kruttschnitt, C. (2013). Gender and Crime. *Annual Review of Sociology*, 39, 291-308.
- Mazerolle, P., Brame, R., Paternoster, R., Piquero, A., & Dean, C. (2000). Onset age, persistence, and offending versatility: Comparisons across gender. *Criminology*, 38(4), 1143-1172